

PO MORJU RDEČEGA OTOKA

■ Enojambornica, po malgaško botry

■ Dvojambornice goélette gradijo v Belo sur mer.

■ Ribiči iz plemena Vezo so se vrnili z ulovom.

■ Že otroci se igrajo s čolniči.

■ Ladjedelec jih pelje prodat.

F VANED.FORTIČ
finance@finance.si

V vsak Malgaš ima polovico prednika z Bornea, polovico pa iz vzhodne Afrike. Priseljenci z obeh koncev so na otok prišli pred kakimi 1.500 do dva tisoč leti, v času, ko so Saksonci osvajali Veliko Britanijo. Po kopnem ali po morju?

Madagaskar je od afriške celine oddaljen manj kot 500 kilometrov in praprebivalci so lahko na Rdeči ali Veliki otok, kot Madagaskar tudi imenujejo, pripluli s splavom ali drevačkom, uganke pa je, kako so prišli tja iz oddaljene Indonezije. Najbrž postopno po kopnem in morju, ob obalah Indije, Arabije in vzhodne Afrike. Kakšna plovila so uporabljali, lahko le ugibamo, gotovo pa so bila podobna tistim, ki jih na Madagaskarju uporabljajo še danes.

Čas piratov

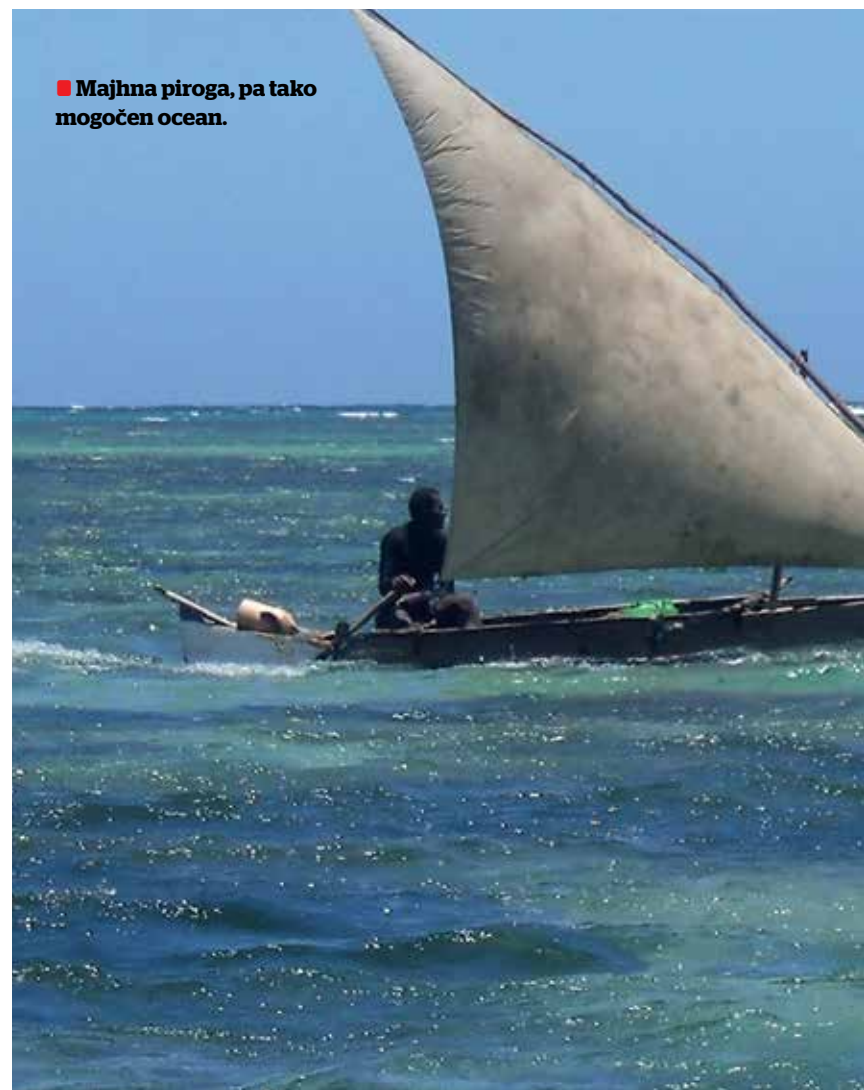
Prvi Evropejec, ki je stopil na otok, je bil Portugalec Diego Diaz, to je bilo leta 1500. Med letoma 1774 in 1824 sta bila sever in vzhodna obala Madagaskarja pribežališče piratov, ki so napadali ladje na poti na Daljni vzhod. S konca 17. stoletja, ko so se po Madagaskarju in okrog potikali pirati, je znana legenda o Libertaliji. To naj bi bila anarhistična kolonija pod vodstvom kapitana Jamesa Missona. Danes na Libertalijo spominjata le še znamka dobrega malgaškega piva in ime kakšnega gostinskega lokala.

Kako nastane piroga

Madagaskar ima kar pet tisoč kilometrov obal. Za ribolov ter prevoz ljudi in tovara izdelujejo troje značilnih plovil: drevake piroge ter večje jadrnice z enim in dvema jadroma.

Največji mojstri za izdelovanje pirog so iz ribiškega plemena Vezo, ki so še pred nedavnim vse življenje prebivali na pirogah in morju, kot nomadi so potovali za ribjimi jata. Zdaj rib ni več v izobilju in morali so se ustaliti na kopnem, kjer se deloma ukvarjajo s kmetijstvom, še vedno pa tudi z ribolovom. Pleme Vezo se drugačnemu življenju le težko privaja. So slabo zaposljivi, ker ne sprejemajo nadrejenosti, ne marajo, da jim kdo ukazuje, pri delu so neredni in počasni, radi bi opravljali le lažja dela. Emilienne, predsednik ene izmed njihovih skupnosti na Nosy Kellyju v kraju Morondava, celo pravi, da so leni.

Trup piroge izdelajo iz lahkega tropskega lesa balse, druge dele pa iz bolj čvrstih vrst lesa. Kdor se je kdaj ukvarjal z modelarstvom, les balse že pozna. To je zelo lahek in za obdelavo hvaležen material. Ker pa balsa ne raste ob morju, do obal pripeljejo surovce – po obliki piroge grobo obtesana debla, ki že nakazujejo velikost in obliko prihod-

■ Majhna piroga, pa tako mogočen ocean.

Madagaskar ima kar pet tisoč kilometrov obale. Za ribolov ljudi in tovara izdelujejo troje plovil: drevake oziroma piroge, jadrnice z enim in dvema ja-

nje piroge. Mojstri potem surovec v slogu filozofije malgaškega življenja z dletom počasi dolbejo in izdelajo trup piroge. Ta je iz enega ali več delov.

Če je piroga bolj dolga in zato tudi bolj globoka, trupu iz enega kosa dodajajo še oplate za zgornji del, narjene iz drugačnega lesa. Sledi izdelava pomožnih, drugih delov piroge. Razen jadra in vrvi so vsi deli leseni, tudi žebli. Malgaška piroga ima en »stabilizator«, iz enega kosa lesa, ki preprečuje, da bi se plovilo pri premočnem nagibanju prevrnilo. Stabilizator sledi obliki piroge in je s trupom povezan z dvema prečkama, ki sta na trup pritrjeni z vrvmi. Prečki potekata čez trup piroge in sta na drugi strani spojeni s prečko počez. Stabilizator je nekoliko krajši kot piroga, na prečki pa je pritrjen z dvema posebnima čepoma, ki sta zabita vanj.

Zatem izdelajo sedišča, precej ozka in neudobna, iz tršega lesa oblikujejo premec, obrobo piroge, jambor in sešijejo jadro. Spodnji del trupa premažejo s katranom, ki daje dnu piroge večjo trdnost. Bolj razkošne piroge še okrasijo z živimi barvami, ornamenti, napisi in jim tudi dajejo imena. Manjkajo le še vesli in drogova za odpiranje od dna in piroga je pripravljena za plovbo.

Prvotni gozd se je na Madagaskarju ohranil le še v 50 narodnih parkih in rezervatih. Pokriva le še okoli desetino površine celotnega otoka. Da bi domačini prišli do lesa za izdelavo pirog, jim državna uprava parkov vsakič posebej izda dovoljenje za posek.

■ Katran s ceste je kar izginjal.

Veslo kot krmilo

Kakršen status, takšno plovilo. Velikost in oprema pirog sta namreč odvisni od statusa lastnika. Največje so dolge celo okrog deset metrov, majhne pa le kakšne tri metre. Prav neverjetno je, kako pogumno s tako majhnimi čolni plujejo daleč proč od obale. Mnogi si ne morejo privoščiti jadrnine in jadra sešijejo iz odpadnih materialov, kot so plastične vreče za riž, vreče iz PVC in podobno. Tudi katran je drag, zato je nemara resnična anekdota, da je v nekem kraju začela počasi izginjati nova asfaltirana cesta. Katran so domačini porabili za premaz korita svojih pirog.

Piroga nima krmila, čolnar za krmarenje uporablja veslo. Največkrat pirogo upravljata dva čolnarja. Ko jadrajo s polnimi jadri in se piroga močno nagiba, en čolnar stoji in se premi-